

**PROGRAM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA
OBYWATELSKIEGO
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ**

- aktualizacja 2021

Dąbrowa Górnicza 2021

Redakcja:

Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej
Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej
41-300 Dąbrowa Górnicza, ul. Sienkiewicza 6a

Wstęp

Społeczeństwo obywatelskie jest często używanym terminem, pod którym kryje się wiele znaczeń¹. Jest hasłem, które obejmuje swym zakresem przestrzeń działania instytucji, grup społecznych, formalnych organizacji i jednostek, lokuje się pomiędzy rodziną, państwem a rynkiem, jest miejscem wypełnionym debatą na temat dobra wspólnego i jego wartości, polem, na którym ścierają się interesy różnych grup społecznych oraz areną dla aktywności opartej na współdziałaniu. Bez względu na to, jak zdefiniujemy społeczeństwo obywatelskie, jednego możemy być pewni, jego trzon stanowią świadomi obywatele. W otaczającym nas świecie szczególne znaczenie ma aktywność obywateli, która nie sprowadza się wyłącznie do udziału w wyborach. Równie ważne jest wyrażanie swoich poglądów, zwracanie uwagi władz na istotne problemy, protestowanie przeciw błędnym i niesprawiedliwym decyzjom czy działanie na rzecz rozwoju społeczności lokalnej – naszej małej ojczyzny.

Przez ostatnie 13 lat dokumentem, który stanowił drogowskaz po dąbrowskim społeczeństwie obywatelskim był Program rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na lata 2008-2013 i 2014-2020. Jego główne funkcje skupione były wokół: edukacji, integracji i mobilizacji do działania rozumianych jako: oddziaływanie mające wpływ na kształt obywatelskiej świadomości i obywatelskich postaw, na partnerskie relacje między podmiotami uczestniczącymi we wspólnej budowie programu i realizacji jej celów oraz zespół merytorycznych treści oraz praktycznych instrumentów inspirujących obywateli, władze publiczne, inne określone środowiska do aktywności w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego. Dokument spełniał także swoją funkcję programową rozumianą jako bezpośrednie oddziaływanie na proces budowy programów szczegółowych dotyczących opisanych w programie zagadnień mających na celu realizację strategii oraz pośrednie relacje z innymi strategiami i dokumentami ważnymi z punktu widzenia Dąbrowy Górniczej. Każda z wymienionych funkcji stanowiła szansę i wyzwanie dla szczególnych, obywatelskich form aktywności, będących w zasięgu możliwości zainteresowanych środowisk, ale także i impuls dla tworzenia płaszczyzn współdziałania w zakresie budowy społeczeństwa obywatelskiego.

Obie edycje Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego to nie tylko dokumenty strategiczne, ale pomysł na konkretne działania, które miały wzmocnić kapitał społeczny Dąbrowy Górniczej, a zarazem wzmocnić aktywność obywatelską mieszkańców. Zadania w nim wyznaczone nawiązywały do dorobku Partnerstwa publiczno – społecznego „Wspólnie dla Miasta”.

¹ Por: P. Frączak, M. Rogaczewska, K. Wygnański, Głos w dyskusji na temat wizji rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, Warszawa, 2005; M. Gumkowska, J. Herbst, Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych; Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego; Indeks Społeczeństwa Obywatelskiego 2007, Stowarzyszenie Klon/Jawor

Rok 2020 miał być rokiem tworzenia nowej strategii obywatelskiej dla Dąbrowy Górniczej, jednak ze względu na wprowadzony stan epidemiczny nie było możliwe dokonanie diagnoz i opracowanie dokumentu w sposób umożliwiający partycypacyjne tworzenie tegoż. Dlatego, po konsultacji z Dąbrowskim Forum Organizacji Pozarządowych oraz Radą Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza, po analizie wyzwań stojących przed dąbrowskimi aktywistami i członkami, wolontariuszami oraz współpracownikami III sektora zdecydowano się na dokonanie aktualizacji dokumentu – przedłużając okres jego funkcjonowania do roku 2022.

Założenia poprzednich Programów Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego opierały się na funkcjonującym w Dąbrowie Górniczej modelu współpracy składającym się z Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej wraz z Centrum Aktywności Obywatelskiej (wcześniej Biuro Organizacji Pozarządowych wraz z Inkubatorem Społecznej Przedsiębiorczości), Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych, Radę Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza, system konsultacji społecznych wraz z Dąbrowskim Budżetem Partycypacyjnym oraz Budżet Obywatelski Miasta Dąbrowa Górnicza. Założenia Programów były na bieżąco poddawane analizom i modyfikacjom, tak aby jego założenia wpisywały się, a w dużej mierze i wyznaczały, trendy polskiej i światowej partycypacji.

Proces powstawania Programu Rozwoju Społeczeństwa – aktualizacja

Zasady organizacji prac nad aktualizacją Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego zostały określone w Zarządzeniu Nr 1212.2020 Prezydenta Miasta Dąbrowa Górnicza z dnia 27.07.2020 r. (wraz ze zmianą z dnia 25.11.2020 r. – Zarządzenie Nr 1436.2020 Prezydenta Miasta Dąbrowa Górnicza), na podstawie rekomendacji Rady Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza i Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych. W okresie od lipca do grudnia 2020 r. członkowie Rady Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza oraz organizacje członkowskie Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych, inne podmioty zaliczane do III sektora działające na terenie Dąbrowy Górniczej i przedstawiciele Wydziałów Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, prowadzących otwarte konkursy ofert na dotacje brali udział w spotkaniach warsztatowych (6 spotkań prowadzonych w formule stacjonarnej oraz on-line), poruszali tematykę związaną z aktywnością obywatelską, formami współpracy pomiędzy administracją publiczną i organizacjami społecznymi, mechanizmami partycypacyjnymi.

W efekcie prac warsztatowych, zbierania danych zastanych i dokonywania analiz przedmiotowych wypracowano dokument, który nie tylko przedłuża na lata 2021-2022 realizację Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, lecz także wskazuje wyzwania strategiczne na najbliższe lata.

Wypracowany partycypacyjnie dokument został zamieszczony na stronie ngo.dabrowa-gornicza.pl celem składania uwag oraz poddany dyskusji na Radzie Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza i Dąbrowskim Forum Organizacji Pozarządowych.

Cele programu

Głównym celem przyświecającym realizacji Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej było wskazywane zarówno intuicyjnie przez aktywistów, nazwane przez uczestników spotkań z zakresu partycypacji i opisane przez badaczy sektora **kontynuowanie działań służących wzmocnieniu podmiotowości mieszkańców Dąbrowy Górniczej jako wspólnoty oraz stworzenie warunków dla dalszego rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego.**

Tak zdefiniowany cel nadrzędny znajdował swoje rozwinięcie w celach strategicznych, za które przyjęte zostały:

- Osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym miasta, stanowiącego warunek konieczny dla stworzenia trwałych podstaw dla podmiotowej aktywności obywateli i ich wspólnot w kształtowaniu rozwoju Miasta Dąbrowa Górnicza.
- Rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego (ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej).
- Stworzenie adekwatnych do potrzeb Dąbrowy Górniczej mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego opartego o zasady pomocniczości, partycypacji, dialogu i partnerstwa pomiędzy administracją samorządową a aktorami społecznymi.

W latach 2008 -2020 zaangażowani w rozwój społeczeństwa obywatelskiego w naszym mieście mierzyli się z zagadnieniami: edukacji obywatelskiej, aktywizowania mieszkańców w sprawach społecznych, tworzeniem lokalnej infrastruktury do działań obywatelskich, wzmocnienia potencjału sektora obywatelskiego, wsparciem rozwoju infrastruktury podmiotów trzeciego sektora, tworzenia partnerstw lokalnych czy wypracowaniem mechanizmów finansowania działań społecznych.

Analiza SWOT

Dokonując ewaluacji działań podejmowanych przez wszystkich realizatorów działań na rzecz budowania społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej dokonano aktualizacji analizy SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>System współpracy Miasta Dąbrowa Górnicza z NGO</p> <p>Aktywność NGO w konsultowaniu dokumentów programowych i strategicznych dotyczących współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi</p> <p>Działalność Dąbrowskiej Rady Pożytku Publicznego</p> <p>Działalność Dąbrowskiego Forum Organizacji Pozarządowych</p> <p>Istniejąca baza lokalowa i sprzętowa pozwalająca na realizację działań statutowych przez NGO</p> <p>Wsparcie władz miasta dla działalności podmiotów społecznych</p> <p>Zapisy dot. NGO i PES w dokumentach strategicznych Dąbrowy Górniczej kształtujących politykę lokalną</p> <p>Realizacja projektów partnerskich między NGO i JST</p> <p>Funkcjonujące w Dąbrowie Górniczej mechanizmy konsultacji społecznych, DBP i Budżetu Obywatelskiego</p>	<p>Zbyt mała w stosunku do potencjału Dąbrowy Górniczej liczba aktywnych NGO</p> <p>Mała liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną i/lub gospodarczą</p> <p>Niska aktywność społeczna młodzieży i osób w wieku produkcyjnym</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Nowe mechanizmy partycypacji społecznej</p>	<p>Słabo rozwinięta struktura instytucjonalna i legislacyjna dla kształtowania się demokracji partycypacyjnej, charakteryzująca się niskim uczestnictwem grup i wspólnot obywatelskich w</p>

<p>Rosnąca liczba zadań publicznych zlecanych przez Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej podmiotom społecznym</p> <p>Mobilizacja lokalnych zasobów do wspólnych działań na rzecz pełniejszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców, uruchomienia mechanizmów wzajemnych, budowania postaw solidarności społecznej i działania na rzecz dobra wspólnego</p> <p>Rosnąca świadomość obywateli i urzędników dotycząca znaczenia organizacji pozarządowych i procesów partycypacyjnych</p>	<p>procesach przygotowania i podejmowania decyzji</p> <p>Zmiana przepisów prawa</p> <p>Zmiany makroekonomiczne</p>
---	--

Większość elementów, które znalazły się w tabeli powyżej nie są nowymi determinantami rozwoju społecznego, jednakże poprzez zmiany natury makroekonomicznej (w tym spowodowane pandemią COVID-19) nabrały one nowego znaczenia.

Główne wyzwania obywatelskie do roku 2022

Dokonując aktualizacji Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego zdecydowano się pogrupować główne wyzwania na 3 kategorie: obywatel, konsultacje i procesy partycypacyjne oraz organizacje pozarządowe (ngo). Ten podział odpowiada zawartym we wcześniejszych dokumentach sferom ujętym w cele strategiczne.

Sfera działania	Wyzwanie rozwojowe
<p>Obywatel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konieczność nowego podejścia do aktywności (nie tylko wolontariat) • Zmiana w podejściu do wolontariatu – wolontariat nie tylko w szkole, próba włączenia wolontariuszy do działań na rzecz miasta + wolontariat seniorów • Niska aktywność młodzieży i osób w wieku produkcyjnym

	<ul style="list-style-type: none"> • Odczarowanie spojrzenia na aktywność jako „działania nie dla wszystkich” • Konieczna akcja edukacyjno – informacyjna oraz poradnik – jak być aktywnym – tutoriale i spoty • Wykorzystanie narzędzi on-line/działań hybrydowych do wzmocnienia uczestnictwa w działaniach obywatelskich
<p>Konsultacje i procesy partycypacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazanie mieszkańcom, że konsultacje i partycypacja ma sens – stworzenie „atrakcyjnego” materiału o dobrych przykładach w DG • Akcja edukacyjno-informacyjna (atrakcyjna w formie) dotycząca narzędzi partycypacji • Stosowanie „ludzkiego” języka w konsultacjach – tworzenie opowieści o danych konsultacjach z perspektywy mieszkańca • Zróżnicowanie technik, metod i form konsultacji • Odczarowanie mitu spotkań w ramach DBP/ konsultacji jako spotkań dla seniorów i maruderów • Nowe otwarcie dla jednostek pomocniczych poprzedzone diagnozą, akcją edukacyjno-informacyjną i kampanią z przekazem „dla ludzi” a nie dla procedury
<p>Organizacje pozarządowe (ngo)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Niska świadomość na temat działań podejmowanych przez ngo • Aktywizacja „niedziałających” ngo

	<ul style="list-style-type: none"> • Pakiet powitalny dla dąbrowskich ngo • Szkoła dąbrowskich liderów NGO • Mapa zasobów NGO – „tokenizacja” • Certyfikacja ngo jako sposób na wzmocnienie zaufania • Doskonalenie współpracy finansowej – różne formy zlecania zadań ngo + zadania wieloletnie • Fundusz dla ngo we współpracy z firmami i korporacjami (m.in. ZIG)
--	---

Priorytety na lata 2021 -2022

Na podstawie aktualizacji diagnozy kondycji społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej, w odniesieniu do obowiązków ustawowych, priorytetów, celów strategicznych i kierunków działań zawartych w strategiach lokalnych, sektorowych oraz dokumentach Unii Europejskiej, krajowych i regionalnych oraz rekomendacji uzyskanych podczas warsztatów roboczych zdecydowano się określić następujące priorytety na lata 2021-2020:

1. Edukacja obywatelska:

- Prowadzenie działań z zakresu edukacji obywatelskiej, zarówno w formie zajęć - szkolnych, jak i w ramach edukacji pozaformalnej (w tym: z udziałem organizacji pozarządowych oraz podmiotów społecznych) adresowanych do dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców Dąbrowy Górniczej we współpracy z Młodzieżową Radą Miasta i Radą Seniorów.

2. Aktywizowanie mieszkańców Dąbrowy Górniczej w sprawach społecznych

- Realizacja budżetu partycypacyjnego/ budżetu partycypacyjnego w Dąbrowie Górniczej.
- Tworzenie jednostek pomocniczych w Dąbrowie Górniczej.
- Konsultacje społeczne z wykorzystaniem metod i technik on-line/ hybrydowych.

3. Tworzenie lokalnej infrastruktury dla działań obywatelskich

- Prowadzenie miejskiego portalu poświęconego partycypacji społecznej i społeczeństwu obywatelskiemu w Dąbrowie Górniczej.
- Akcje edukacyjno-informacyjne i promocyjne.

4. Wsparcie rozwoju infrastruktury podmiotów trzeciego sektora i ekonomii społecznej

- Przygotowanie systemu certyfikacji ngo.
- Przygotowanie funduszu dla ngo we współpracy z firmami i korporacjami.

5. Doskonalenie mechanizmów współpracy organizacji społecznych z administracją publiczną

- Stworzenie mechanizmów umożliwiających wprowadzenie wieloletniego programu współpracy miasta z podmiotami społecznymi.

Realizacja programu

Głównym realizatorem Programu w imieniu Prezydenta Miasta jest Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej (WOP), który w naturalny sposób pełni rolę biura pierwszego kontaktu dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, ale także mieszkańców i urzędników zainteresowanych tematyką rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej. Specyfika określonych w Programie zagadnień wymaga jednak dookreślenia kolejnych podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację:

- Rada Miejska i jej komisje – w zakresie wytyczania polityki społecznej i finansowej gminy, nawiązywania merytorycznej współpracy z organizacjami oraz grupami nieformalnymi.
- Prezydent Miasta – w zakresie realizacji tej polityki, dysponowania środkami w ramach budżetu.
- Wydziały/ Biura merytoryczne Urzędu Miejskiego – w zakresie bieżącej współpracy z organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami, zgodnie z zapisami obowiązującego Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej, a w szczególności za dysponowanie budżetem w określonych w Programie zadaniach publicznych, obsługę i organizację komisji konkursowych oraz poprawne rozliczenie przyznanych dotacji wraz z kontrolą ich realizacji.
- Biuro Rady Miejskiej – w zakresie kontaktów pomiędzy organizacjami i mieszkańcami, a poszczególnymi komisjami stałymi Rady Miejskiej.
- Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej – w zakresie form współpracy określonych w Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz realizacji zapisów w/w programu.
- Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – w zakresie realizacji zadań publicznych zleconych przez Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej oraz współpracy w ramach wskazanych w Programie współpracy Gminy

Dąbrowa Górnicza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego form współpracy.

- mieszkańcy miasta Dąbrowa Górnicza – w zakresie konsultacji społecznych i działań partycypacyjnych.

Monitoring i ewaluacja programu

Realizacja Programu będzie pod stałym monitoringiem Wydziału Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej, które gromadzi dane i prowadzi analizy w zakresie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w mieście. Opierając się o zaproponowane poniżej wskaźniki Wydział Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej będzie w stanie udzielać częściowych informacji z realizacji Programu zarówno Radzie Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza, Prezydentowi Miasta, Radzie Miejskiej oraz wszystkim zainteresowanym. Z Programu na podstawie zbieranych danych będzie przygotowywane sprawozdanie roczne, które będzie opiniowane zarówno przez Radę Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza i Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych. Opinie te będą przedstawiane Prezydentowi Miasta oraz Radzie Miejskiej. Przyjęte sprawozdanie będzie dostępne na portalu dąbrowskich organizacji pozarządowych www.ngo.dabrowa-gornicza.pl, portalu miejskim www.dg.pl oraz na stronie BIP oraz w Wydziale Organizacji Pozarządowych i Aktywności Obywatelskiej.

Wskaźniki:

- Liczba organizacji pozarządowych i podmiotów ES zarejestrowanych na terenie Dąbrowy Górniczej (w tym: liczba członków DFOP);
- Odsetek budżetu JST/kwota środków przekazanych podmiotom społecznym (w podziale na środki przekazane w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, inicjatywy lokalnej, PZP);
- Liczba partnerstw zawiązanych z udziałem jednostek administracji publicznej i organizacji społecznych; Liczba projektów zgłoszonych przez mieszkańców w ramach dąbrowskiego budżetu partycypacyjnego oraz suma środków przeznaczonych na realizację projektów zgłoszonych przez mieszkańców;
- Liczba podmiotów/osób korzystających ze wsparcia Centrum Aktywności Obywatelskiej;
- Liczba inicjatyw edukacyjnych skierowanych do mieszkańców Dąbrowy Górniczej dot. rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- Liczba akcji promocyjno-informacyjnych dotyczących partycypacji społecznej i społeczeństwa obywatelskiego;

- Liczba zespołów branżowych/tematycznych/lokalnych, w których zasiadają przedstawiciele organizacji społecznych;
- Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych przez Gminę Dąbrowa Górnicza;
- Liczba mieszkańców Dąbrowy Górniczej zaangażowanych w różne formy partycypacji.